

40. obletnica velike tekstilne stavke

Kakor smo že poročali, bo v soboto, 18. septembra, osrednja delavska proslava ob 40. obletnici velike stavke tekstilnih in gradbinskih delavcev Slovenije, ki se bo odvijala v Savskem logu.

Predvideno je, da bo na proslavi sodelovalo približno 25.000 delavcev, od tega 10 do 12 tisoč tekstilcev in gradbincev. Delavci iz kranjskih organizacij se bodo kolektivno udeležili proslave, na prizorišče bodo prišli skupaj v povorkah z zastavami in transparenti.

1936 - 1976

Prav je, da ob tako visokem jubileju obudimo spomin na takratne dogodke, ki so se odvijali v avgustu in septembru leta 1936. Gradivo je povzeto iz Zbornika, ki je izšel ob 20. obletnici velike tekstilne stavke. Naš zapis pa je dopolnjen tudi s spomini udeležencev stavke, ki so še zaposleni v našem podjetju.

Razlogi, ki so privedli do velike tekstilne stavke

Svetovna gospodarska kriza v letih 1929 do 1933 se je občutila tudi v zaostali agrarni Jugoslaviji. Socialno gospodarski položaj delavstva in tudi kmetov je bil v teh

letih nevzdržen. Kmet se je zadolževal, delavske mezde so stalno padale, saj so pri nas imeli vodilni vpliv predvsem tuji kapitalisti. Da bi pri nas vloženi kapital prina-

šal čim več dobička, so najemali tuje »nepogrešljive strokovnjake«, ki so brezobzirno priganjali naše delavce, zraven pa so za isto delo prejeli nekajkrat višje plače.

hranili, čeprav so delali v večini 10–12 ur. Okoli zdravnikov niso radi hodili, ker so vedeli, da bodo izgubili službo, če bi bili v bolniškem staležu, saj so podjetniki lah-

Skupina delavcev med stavko v Jugobruni

Obvezno vsi na proslavo

V soboto, 18. septembra, bo v Savskem logu veličastna proslava ob 40. obletnici tekstilne stavke.

O tem smo obvestili kolektiv že v zadnji številki Tekstilca. Medtem je prišlo do spremembe in sicer, da sobota, 18. september, ne bo delovna, kot je bilo prvotno sklenjeno.

Kljub temu pa smo dolžni udeležbo na proslavi sprejeti kot obveznost, še posebej, ker smo nasledniki tistih tekstilcev, ki so v letu 1936 dokazali visoko politično zavest in enotnost delavskega razreda v veliki Tekstilni stavki.

POZIVAMO VSE ČLANE KOLEKTIVA, DA SE NA DAN PROSLAVE, T. J. V SOBOTO, 18. SEPTEMBRA OB 10. URI, ZBEREJO PRED OBRATI, KJER SO ZAPO-SLENI. SKUPAJ IN ZBRANI V POVORKI, S TRANSPARENTI IN ZASTAVAMI, BOMO NATO ODŠLI NA PRIREDITVENI PROSTOR.

UDELEŽIMO SE PROSLAVE V POLNEM ŠTEVILU!

Zaradi gospodarske zaostalosti je bila delovna sila pri nas med najcenejšimi v Evropi. Zato je imel pri nas tuji kapital velike profite celo s stariji stroji, ki so jih drugod zaradi konkurence izločili iz proizvodnje.

Slovenska tekstilna industrija se je skoncentrirala v štirih središčih: na Gorenjskem (Kranj, Škofja Loka, Tržič), v Ljubljani in okolici (Ljubljana, Šentvid, Gameljne, Tacen), v Celju in okolici (Celje, Laško, Prebold) in v Mariboru (Maribor z okolico). Tu je bila zaposlena velika večina vsega tekstilnega delavstva Slovenije.

V tovarnah, ki so jih ustanovili tuji kapitalisti, so imeli vse vodilne položaje tuji. Neverjetno težke so bile skoraj povsod higienske in delovne razmere, slabo zračenje ali pa preprih, neznozna vročina poleti, slaba razsvetljava, to je bilo značilno skoraj za vse oddelke. Najhuje pa je bilo v predilnicah zaradi prahu in v barvarnah, kjer so delali z raznimi kemikalijami. Najosnovnejše higienske naprave so bile zelo pomanjkljive (stranišč, umivalnic, omaric za obleko in hrano, često ni bilo). Nerešeno je bilo tudi socialno in starostno zavarovanje. Delavci so se slabo

ko hitro našli nadomestilo med brezposelnimi.

Brezpravnost in težko ekonomsko stanje delavcev je podžgalo prve iskre revolucionarne borbe, ki so že povsod tlele. Že januarja 1935 so izvedli jeseniški kovinarji uspešno 6-dnevno stavko; takrat so borbeno nastopile predvsem jeseniške žene. Po letu 1935 je stavkalo 300 delavcev v Iki v Kranju. Stavke v domovini in po svetu so se vrstile že vse leto. Na velik boj so se ponovno pripravljali rudarji trboveljske premogokopne družbe, ki so poprej že večkrat vodili gladovne stavke. Prav tako so se na stavko pripravili slovenski gradbinci in kovinarji v Celju. Junija so stavkali tekstilci v tovarni Bergmann in drug v Celju in v tovarni Eka v Ljubljani, v Kranju pa 300 gradbincev. Gradbinci so bili v letu 1935 in 1936 še posebno revolucionarni, ker so se tu začasno zaposlovali mnogi tovaršiški, izkušeni revolucionarji, ki so jih prav zaradi tega drugod odpuščali.

Mesec dni po predložitvi osnutka kolektivne pogodbe za tekstilno industrijo je bila sklicana razprava. 14. avgusta je bil prvi sestanek o tem na bankski upravi. Prisotni so

(Nadaljevanje na 2. str.)

40. obletnica velike tekstilne stavke

(Nadaljevanje s 1. str.)

bili zastopniki delavcev in industrialcev. Podjetniki osnutka sicer niso upali odkloniti, z najrazličnejšimi izgovori pa so hoteli zavleči razpravo. Sklenili so, da se bodo pogajanja nadaljevala čez 14 dni. Zaradi zavlačevanja razprave je bilo tekstilno delavstvo zelo razburjeno, še posebej v

pričeli s stavko, če zahteve, ki jih navaja resolucija, ne bodo sprejeli v 24 urah. Resolucija je imela naslednjo vsebino: »Razprava o tekstilni kolektivni pogodbi naj se takoj začne. Do sklenitve pogodbe naj vsa podjetja ustavijo vsako znižanje plač, do sedanjih temeljnih in akordnih mezd. Vse mezde, ki so

stavko sirena Jugočeške, spustil jo je Jože Rozman, ki je do nje nasilno vdrl. Čez nekaj trenutkov sta ji sledili sireni Jugobrune in Inteksa.

Tovarne so zasedli delavci dopoldanske in popoldanske izmene, postavili straže, prevzeli ključke, telefone in pisarne. Začeli so stavko na nov način pri nas: zasedba privatne lastnine kapitalistov, s čimer so delavci hoteli izsiliti takojšnjo razpravo o kolektivni pogodbi ter boljše pogoje za vse tekstilno delavstvo. V vseh treh tovarnah, kjer so pričeli s stavko, so bili takoj shodi delavcev. Postavljeni so bili stavkovni odbori. Seveda so podjetniki skušali vplivati na delavce, da bi se razšli. Delavci so na take neposredne pozive odgovarjali, naj se menijo le z njihovimi zaupniki. Posebno direktor Horwitz v Jugočeški se je trudil, da bi razbil stavko, toda to se mu ni posrečilo in delavci mu niso dovolili oditi iz tovarne. Sklenili so, da bodo vodili gladovno stavko skupaj s Horwitzem in da bodo tako prej uspeli. Popoldne je Horwitz strahopetno pobežnil skozi okno v vratarnici in de-

Upravna stavba v obratu II

Kranju, kjer so mezde in akorde od dneva predložitve osnutka kolektivne pogodbe znatno znižali. Delovni čas so podjetja samovoljno podaljševala, na 10 in celo 12 ur. Delavske strokovne organizacije so uvideli, da je zaradi nastale situacije potrebno sklicati zborovanje delavcev v vseh večjih središčih, t. j. v Kranju, Mariboru in Celju.

Na pobudo predsednika strokovne komisije Franca Leskoška je bil v Ljubljani pri Sestici 18. avgusta 1936. leta sestanek kranjskih delavskih zaupnikov, predstavnikov Delavske zbornice in Centralnega tarifnega odbora. Razpravljali so o nastalem položaju in o umestnosti stavke. Predstavniki Delavske zbornice in Centralnega tarifnega odbora so bili prvotno proti stavki. Sklenili so, da bodo na predvidenem zborovanju delavstva v Kranju zagrozili s stavko, če delavskih zahtev drugače ne bodo sprejeli.

Tako je bil 19. avgusta ob 18. uri shod kranjskih tekstilnih delavcev na Stari pošti. Zbralo se je 250 do 300 delavcev. Na tem shodu je bila sprejeta resolucija, ki je bila dostavljena okrajnemu glavarstvu, banski upravi in vsem kranjskim tekstilnim podjetjem z grožnjo, da bodo

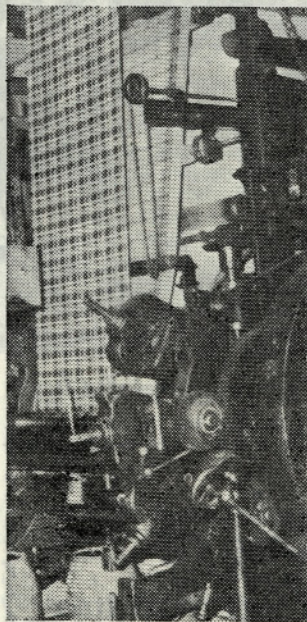
bile znižane po 11. juliju 1936. leta, naj ostanejo, kakor so bile. Do sklenitve kolektivne pogodbe naj se ustavijo vsa nadurna dela v vseh tekstilnih podjetjih.«

Določeni so bili delavski zaupniki, ki naj bi posameznim podjetjem predložili resolucijo: Ivan Tominc v Jugočeški, Franc Pristav v Jugobruni, Stružnik in Tomažič v Inteksu itd. Razpoloženje za akcijo je rastlo.

Po zborovanju so se zbrali na vrtu Stare pošte delavci komunisti in nekaj najbolj revolucionarnih delavskih zaupnikov: Ivan Tominc, Rudi Papež, Andrej Košir, Karol Zubčić, Franc Pristav, Tine in Johanca Pogačnik, Ivanka Popov in Anton Sušnik. Ocenili so nastalo politično situacijo: razpoloženje delavskih množic za akcijo in nepripravljenost podjetnikov, da izpolnijo delavske zahteve. Odločili so, da se stavka prične takoj drugi dan, 20. avgusta ob 13. uri in 50 minut, tako, da bodo podjetniki, vodstva tovarn in oblast iznenađeni in nepripravljeni.

Stavka se je začela

20. avgusta ob 13. uri in 50 minut je kot prva oznanila

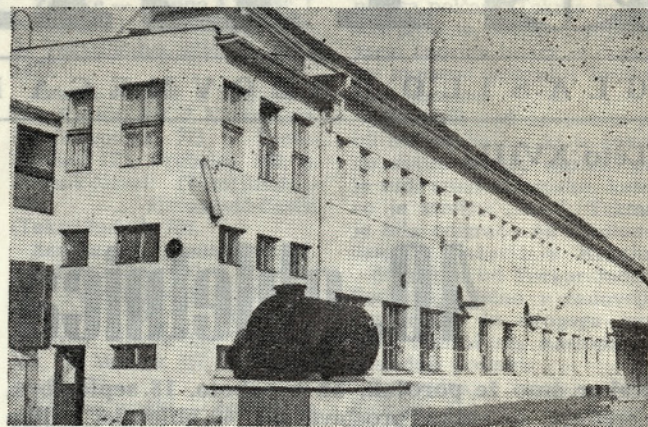
Tiskarski stroj v plemenitilnici I

lavci so pričeli razmišljati, da si morajo urediti kuhinjo, ker ne bodo tako hitro uspeli.

Stavkovni odbori so izjavili, da z delom po tovarnah ne bodo pričeli prej, dokler se ne pričnejo pogajanja in postavi staro mezdno stanje pred znižanjem.

Iz vsake tovarne je zbežalo le nekaj stavkokazov, nekaj več je bilo takih, ki so jih delavci sami vrgli iz tovarne.

V Jugobruni je popoldne poskušala uprava izprazniti in odpeljati iz tovarniškega prostora štiri železniške vagone, naložene z drvmi in tekstilnimi surovinami, da ne bi plačevali ležarine. Delavcem so obljubljeni premog in drva, po drugih podatkih pa so ponujali stavkovnemu odboru 50.000 din, če izprazni in odpelje vagone. Delavska zaupnika Nadiževc in Resman sta pozvala delavce, naj to napravijo. Stavkajoče je to močno

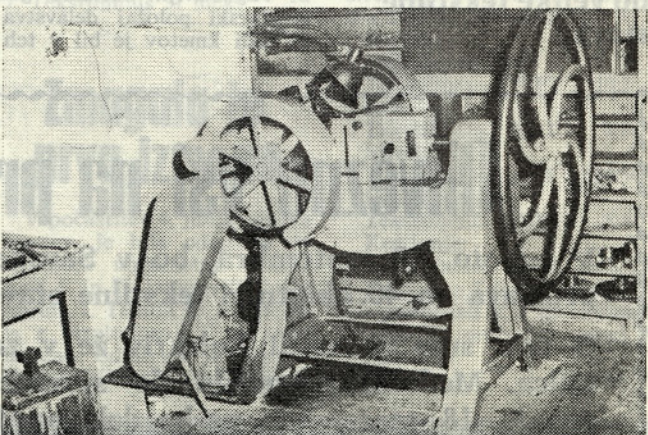

Del plemenitilnice I

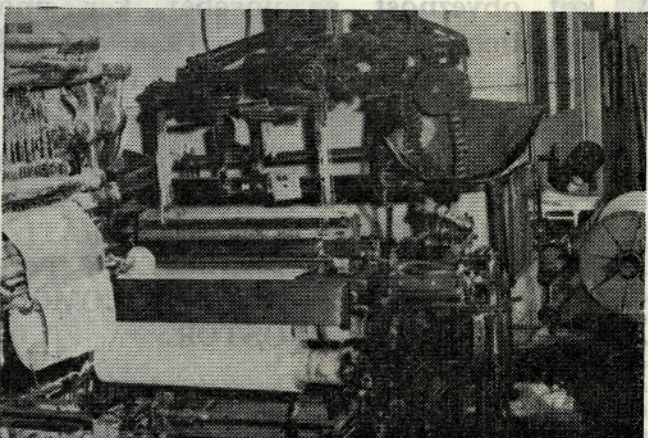

Upravna stavba v obratu I

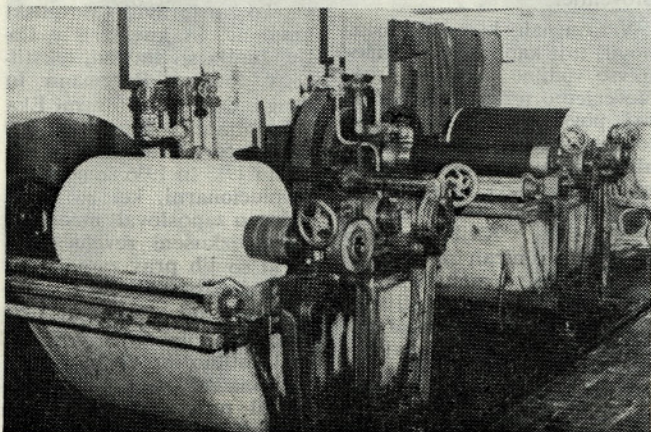
Kaj od tistih časov še stoji in obratuje

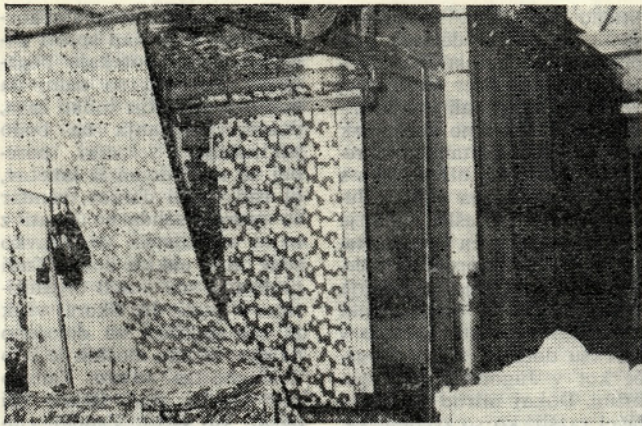
Relevirni stroj v gravuri

Tkalska stavev v tkalnici II

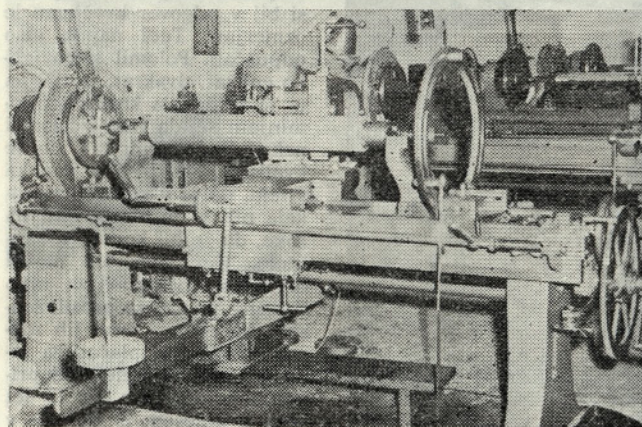

Barvni Jiggri v plemenitilnici II

Parilnik v plemenitilnici I

razvezilo in so jima grozili. Ko so hoteli vagone odpeljati s silo, se je vrgla na tir pod vagone Rezka Južina-Dragar — narodni heroj, z vzklikom: »Samo preko naših trupel boste odpeljali vagone«. Njenemu junaškemu dejanju je sledilo še več delavk, ki so s tem preprečile, da bi odpeljali vagone. Drugi delavci so bili pripravljani iti v borbo z vsakim, ki bi na kakršen koli način poskušal vagone raztovoriti in odpeljati. Tako so vagoni ostali do konca stavke na tovarniškem železniškem tiru.

Metalni stroj v gravuri

Ob 17. uri istega dne so se ustavili stroji tudi v Sirčevi tovarni na Gaštelju, pa tudi v drugih tovarnah pr. Prava in Božiču ter v Tekstilindusu. V Kranju je tako stopilo v stavko 2.581 tekstilcev.

Stavka se je v nekaj dneh razširila tudi v Škofjo Loko, Trzin in na Štajerski in po vsej Sloveniji.

Tkalke med stavko v Jugobruni

Kako je potekalo življenje med stavko

Takoj, ko so delavci zasedli tovarne in pisarne, dobili v roke telefone in ključke, so postavili na vseh dohodnih stražeh, ki so se redno menjavale. Določeni so bili tudi dežurni, ki so skrbeli za red, izdajali dovoljenje za odhod iz tovarne, odpošiljali skupine na n. biralne akcije itd.

Vsak dan redno so bila zborovanja. Stavkovni odbori so dajali navodila, poročali so

nizirano je bilo tudi kulturno in zabavno življenje. Po vseh večjih tovarnah so bili organizirani pevski zbori, zabave so bile povezane s pestrim kulturnim programom.

Prenočišča so bila povsod dobro urejena in to ločeno za moške in ženske.

Skupine, ki so bile zadolžene za nabavo hrane, so skoraj povsod naletele na solidarno pomoč. Pri tej akciji sta se Kranj in okolica izredno izkazala. Prispevali so delavci, meščani, trgovci, obrtniki in kmetje, kovala se je enotnost delavskih ljudi.

Konec stavke

21. avgusta popoldne so bila na kranjski občini pogajanja. Predstavniki kranjskih tovarn so obljubili, da se bodo začela pogajanja 28. avgusta, če bodo delavci takoj izpraz-

nilj tovarne. Delavski zaupniki jim tega niso mogli zagotoviti brez privoljenja stavkajočih. Stavka se je nadaljevala. Zasedba tovarn, pomoč in simpatije javnosti do stavkajočih so oblast neprijetno zadele in ni mogla več dolgo prenašati takega stanja. 5. septembra je izdal ban Natlačen naredbo, s katero je postavil zasedbo tovarn izven zakona. Od 10. do 15. septembra so vsi stavkajoči delavci, z izjemo kranjskih, zapustili tovarne. Oblast je spoznala, da kranjskih delavcev zlepa ne bodo mogli ukloniti. Proti jutru 16. septembra so poslali v Kranj poln vlak žandarjev in gojencev policijske šole, ki so najprej napadli Jugočeško. S pendreki, puškinimi kopiti in solzilnim plinom so navlčili nad goloroke delavce, ki so začeli bežati. Mnogi med njimi so bili tudi ranjeni.

Skoraj enaka usoda se je ponovila tudi delavcem v Jugobruni. Ko so za te dogodke zvedeli delavci v ostalih tovarnah, so se že predhodno razšli. Ves dan je trajalo pregajanje stavkajočih, več voditeljev stavke so tudi aretirali.

Skoraj vsi voditelji stavke so ostali brez službe. Odpušeni delavski zaupniki — komunisti so ustanovili tekstilno združenje, ki je najprej obratovala v Tominčevi šupi v Stražišču, kasneje pa so sezidali novo poslopje v Otočah.

18. septembra so se začela pogajanja za kolektivno pogodbo, ki je bila pod pritiskom javnega mnenja že 23. septembra podpisana. Ni bila sicer taka, kot so si jo želeli delavci, je pa kljub temu nekoliko le izboljšala njihov položaj v tekstilnih tovarnah.

Spomini udeležencev stavke, ki so še danes zaposleni v našem podjetju

Jugobruna

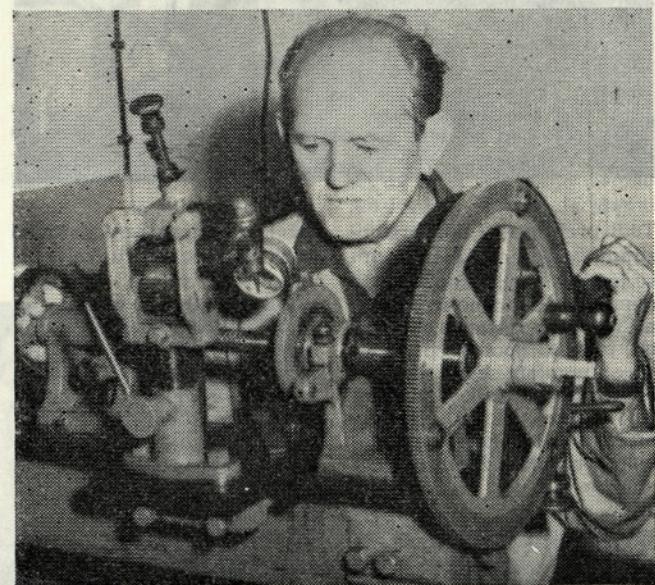
IVAN PROJ: Tisto leto, ko je bila velika tekstilna stavka, sem bil star komaj šestnajst let. O stavki sem zvedel en dan prej, predno se je začela. Ob dogovorjenem času, 20. avgusta so zatulile sirene po vseh kranjskih tovarnah, kar je pomenilo znak, da se začne stavka. Ze vnaprej je bilo dogovorjeno, da se morajo tisti trenutek ustaviti vsi stroji. Za to so bile po vseh obratih tudi zadolžene posamezne osebe. Ze takrat sem bil zaposlen v gravuri in spominjam se, da je pri nas prvi ustavil Jože Resman, mlad in pogumen fant. Stavkovni odbor je nato sklical delavce in ko smo se zbrali skupaj, so nam obrazložili, zakaj je stavka in kaj hočemo z njo doseči. Mislili smo, da bo stavka kmalu končana, toda vlekla se je iz dneva v dan. Med delodajalci in voditelji stavke so potekala pogajanja, vendar pa je bilo videti, da se nikakor ne morejo sporazumeti.

Vsi stavkajoči smo morali ostati v tovarni. Življenje med stavko je bilo dobro organizirano, vsak je bil zadolžen za določeno nalogo. Tako smo tudi mladi delavci prejeli razne zadolžitve, med njimi sem bil določen za stražo bencinskega rezervoarja, da ne bi prišlo do kakšne sabotaže. Sodeloval sem tudi pri nabiralnih akcijah za zbiranje hrane po kmetih. V tovarni je bila namreč ves čas stavke organizirana kuhinja.

Moje izvidniško mesto je bilo vrh tovarniškega dimnika. Pričakovalo se je namreč, da nas bo žandarmerija poskušala razgnati; moja naloga je namreč bila, da takoj obvestim ostale, če bi se kdo približeval tovarni. Stavka se je vlekla iz dneva v dan; medtem so se že razširile govornice, da nas bodo napadli žandarji in nas razgnali. Napočil je 16. september. Zgodaj zjutraj, mislim da je bila ura štiri, se je pripeljal vlak z žandarji in se ustavil pri Drulovki. Žandarji so napadli najprej Jugočeško, nato pa

je bila na vrsti Jugobruna. Žandarji so vdrli v tovarno in nas kar po vrsti mlátili s pendreki. Dobro se spominjam, da smo se umaknili v tkalnico in se zbrali v krogu. Na sredini so stale ženske, ki so vzklikale: »za Jugoslavijo!« Žandarjev ni mogel zaustaviti nihče. S silo so nas razkropili tako, da smo začeli bežati na vse strani. Tudi mene je

se potem znašel v mestu. Tam me je nato srečal eden izmed delavcev, ki me je pospremil v ambulanto. Kasneje so me doma večkrat obiskali prijatelji, s katerimi smo skupaj stavkali, posebej se spominjam Kmetovega Vencija iz Javornika, Pa Henrika Bička, borca iz Dražgoške bitke.

dohitel eden od žandarjev in me tako močno udaril s pendrekom po glavi, da sem obležal brez zavesti na tleh. Ženske so me nato pobrale in me odnesle na obrežje Save, kjer sem nato prišel k zavesti. Se sam ne vem, kako sem

Po nekaj dneh so začele tovarne normalno obratovati. Mnogih lastniki niso hoteli več sprejeti na delo, med njimi tudi mene ne. Nekaj časa sem zato ostal brez dela, končno pa so me na posredovanje mojstra Rudija Hilčerja le sprejeli nazaj.

FRANC OSREDKAR: V Jugobruni sem se zaposlil kot 15-letni fantič nekaj mesecev prej, predno se je začela stavka. Učil sem se za vajenca tkalske stroke in sem delal v L-tkalnici na listovkah. V Jugobruni nas je bilo zaposlenih kar pet od naše družine. Stavke se prav dobro spominjam. 20. avgusta ob 14. uri so zatulile sirene. Njihov pisk je bil daljši kot običajno. De-

lavski zaupniki, med katerimi se spominjam Marije Stružnik, Franca Korelca, Tineta Cimpriča in nekaterih drugih, katerih imena se ne spominjam dobro več, so odredili, naj ustavimo stroje in da bomo začeli s stavko. Najprej je bil sklican sestanek, na katerem smo se dogovorili glede straže, določili smo skupine, ki bodo posredovale ustavitelj (Nadaljevanje na 4. str.)

Spomini udeležencev stavke, ki so še danes zaposleni v našem podjetju

(Nadaljevanje s 3. str.)

obratovanja na Gašteju (pri Sircu in pri Helerju). Vsi smo morali ostati v tovarni, domov so smele le matere z majhnimi otroci, le-te pa so dobile posebne propustnice. Delavci iz tkalnice smo si uredili ležišča v skladišču odpadkov bombaža, delavci plemenitilnice pa v boksih za shranjevanje tekača in blaga. Spominjam se, da so nekatere tkalke spale kar med stroji.

štirih zjutraj so napadli s solzicem najprej Jugočeško, nato pa so prišli v Jugobruno. Vdrli so v tovarno in začeli udrihati po nas s pendreki. Začeli smo bežati na vse strani, nekateri čez Savo, drugi proti Šmarjetni, skratka kamor je bilo le mogoče. Žandarji so bili vsepovsod, pri vsakih vratih in izhodih, najbolj poceni si jo odnesel še z brco.

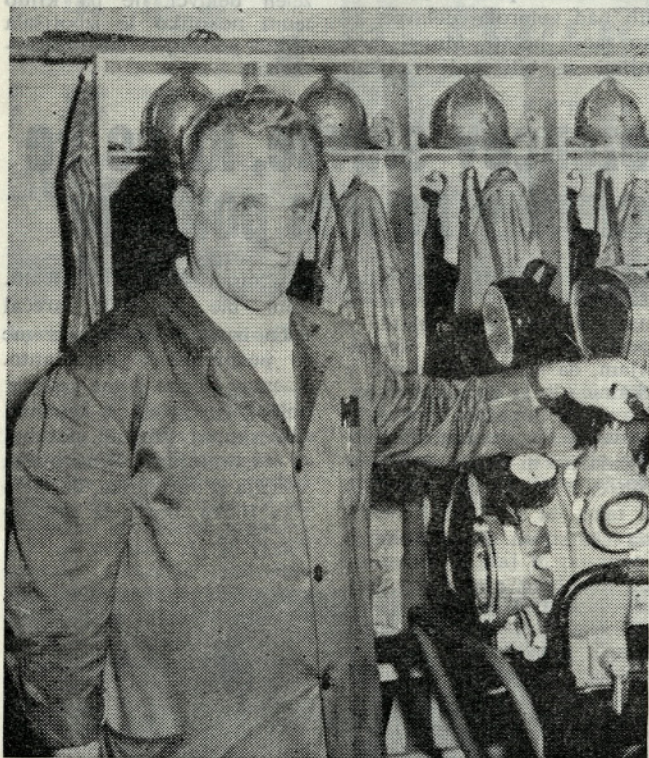
Po stavki, ki se je tako končala, so čez nekaj dni tovarne

sem bil tudi jaz. Okoli podjetja so se postavile straže, tako da nihče ni mogel neopaženo ven in noter. Vsak je lahko zapustil podjetje le s propustnico; večinoma so bile to matere, ki so imele doma majhne otroke. Prve dni smo dobivali hrano od doma, kasneje pa smo organizirali prehrano v podjetju. Določili smo skupine delavcev, ki so odšle na teren po hrano. Večina okolikih kmetov in zasebnih trgovcev je bilo solidarnih do nas in so nam glede tega zelo pomagali. Morala delavcev je bila po-

litično na višku. Nasprotna stran je hotela delavce prepričati, naj zapustijo podjetje, ker bodo sicer ob službo, vendar se niso dali pregovoriti. Med stavko smo imeli vsak dan politične sestanke, neprenehoma pa smo bili v stiku s člani stavkovnega odbora Jugobruno, Jugočeške, Skofje Loke, Gameljna in drugih, tako da smo bili sproti obveščeni, kako potekajo pogajanja s podjetniki in predstavniki oblasti. Konec stavke smo v Inteksu dočakali čisto drugače kot v Jugočeški in Jugobruni. Dokaj mirno so se delavci razšli, ko so zvedeli, kako je bilo v Jugočeški in Jugobruni. Velika večina delavcev je bila sprejeta nazaj na delo, mnogo pa je bilo seveda odpuščenih zaradi aktivnega dela pri organizaciji stavke.

Med stavko nas je stavkovni odbor vsak dan sproti obveščal, kako potekajo pogajanja. Povedali so nam, da bomo v podjetju toliko časa, dokler pogajanja ne bodo zaključena. Nekateri, posebej še tisti, doma iz kmetov, bi radi odšli domov, vendar so morali solidarno ostati z nami v podjetju. Med stavko sem bil le enkrat doma. Tudi prehrano smo imeli organizirano v podjetju. Skoraj vsak je bil zadolžen za določeno nalogo. Veliko moških je bilo določeno za stražo. Zadnje noč stavke sem stražil pri ograji ob cesti. Zgodaj zjutraj smo zaslišali vpitje na drugem bregu Save. Kmalu nato smo dobili sporočilo, kaj se dogaja v Jugočeški, nato pa še v Jugobruni. Pri nas smo se nato kmalu razšli. Na Savskem mostu sem srečal četo žandarjev, namenjeno v Inteks, vendar pa so delavci do takrat že zapustili podjetje. Drugi dan po stavki smo prišli nazaj na delo, vendar vsi niso dobili službe. Tudi sam sem moral nekaj dni počakati. Zdi se mi, da so pri nas sprejeli skoraj vse nazaj na delo, tudi Stružnika.

Po končani stavki se je vse odvijalo brez sprememb. Če si prosil za povišanje plače, si bil v odgovor kvečjemu le ozmerjan. Tudi napak niso odpuščali. Polomil si ga lahko enkrat, dvakrat, tretjič pa te je že čakala knjižica. Spominjam se, da smo izdelovali neko flanelo, dokaj dobre kvalitete. Če je bila napaka v tem, da je v komadu manjkala nit, si jo moral vštiti na roke, da je bil komad I. kvalitete. Ker smo bili moški običajno »nerodni« za tako šivanje, smo za to prosili ženske. Seveda pa smo jih morali zelo dobro plačati za tako uslugo. Za konec naj pripomnim, da sem se 18 let vozil s kolesom iz Besnice v službo, pozimi pa pešal. Če je bila zima huda, sem pešal tudi po 4 mesece. V 40 letih službe sem kljub temu zamudil le enkrat in še to takrat, ko je bilo eno leto toliko snega, da nisem mogel iz hiše. Pa nikar ne mislite, da to pripovedujem zato, da bi se hvalil, temveč zato, da bi današnja mlajša generacija malo bolj cenila to, kar imamo danes.

Tudi prehrana je bila organizirana v tovarni. Nekaterim so jo sicer nosili sorodniki od doma. Čez dan smo imeli razne politične sestanke, kulturne, pa tudi športne prireditve; spominjam se, da smo tudi dosti balinali. V tovarni smo ostali 35 dni. Nato je napočilo jutro, ko so se z vlakom pripeljali žandarji. Ob

začele obratovati. Vsi, ki so imeli kakršnekoli funkcije pri organizaciji stavke, so seveda ostali brez službe, tudi v drugem podjetju se niso mogli zaposliti. S stavko sicer nisimo v celoti dosegli tistega, kar smo si želeli, vem pa, da so nam nekoliko dvignili plače, pa tudi za čas, ko smo stavkali, so nam plačali.

Rakovec Tone: V Inteksu sem se zaposlil kot 17-letni fant ravno v letu stavke. Vedeli smo, da se nekaj pripravlja, saj se je na tihem šušljalo že o tem, da bo stavka. S piskom sirene nam je stavkovni odbor dal znak, da se je stavka začela. Vsi delavci smo odšli na dvorišče. Glavni pri organizaciji stavke je bil pri nas Stružnik. Spominjam se, da so bile tudi ženske precej borbeno položene, še posebej Ločanke. Zahtevali smo predvsem 8-urni delavnik. Takrat smo namreč delali po 10 ur na dan, od 7.—18. ure, vmes pa je bila ena ura prosta; ravno tako ni bilo nadurnega dodatka. Tudi praznikov nismo imeli.

Tudi ta slika je iz tistih časov. Skupina stavkajočih v Jugobruni

Inteks

FRANC ISTENIČ: S sirenami, ki so zatulile, je bil dan znak, da se je začela velika

tekstilna stavka. Vsi vodilni uslužbenci in mojstri so morali zapustiti podjetje. Delavski zaupniki so takoj stopili v akcijo. Izvoljen je bil stavkovni odbor, katerega član

Šilar Janez: V Inteksu sem se zaposlil leta 1931. Vseskozi delam v tkalnici. Stavke se zelo dobro spominjam. O tem smo bili obveščeni že prej in smo samo čakali, kdaj bo zatulila sirena Jugočeške, saj je bilo dogovorjeno, da bomo vsi ostali za njo. Po pisku sire smo takoj ustavili vse stroje. Zbrali smo se na dvorišču, kjer so nam člani stavkovnega odbora razložili, kako bo stavka potekala. Mislim sem, da bomo normalno hodili domov, no potem pa je bilo seveda drugače. Stavkovni odbor je takoj stopil v akcijo. Delavci so dobili razne zadolžitve. Tudi ležišča smo si uredili, ločeno za mo-

določili, da jo preskrbimo pri okoliških kmetih. Tudi sam sem bil dvakrat z vozom pri nabavi in sicer v Besnici. Tisto jutro, ko je bilo stavke konec, sem bil na straži. Čez Savo smo zaslišali vpitje iz Jugočeške. Zvedeli smo, da so v tovarno vdrli žandarji, nato pa smo iste novice prejeli tudi iz Jugobrunne. Nekateri so se s kolesi nemudoma odpeljali iz tovarne, nekaj pa nas je še ostalo. Ko so končno tudi k nam prišli žandarji, so nas postavili pred dejstvo, da bomo morali oditi »zlepa ali zgrda«. Ker smo spoznali, da drugega izhoda ni, smo nato mirno zapustili tovarno in se razšli.

ške in ločeno za ženske. Tudi kuhanje hrane smo si uredili v podjetju. Spominjam se Okorna in Koširja, ki sta bila naša kuharja. Hrano sta nam pripravljala v kotlu. Zjutraj smo dobili kruh in mleko, opoldne pa enolončnico. Hrane nam je kmalu zmanjkalo in nato so nas nekaj

Po nekaj dneh smo se začeli vračati na delo. Tam, kjer je danes telefonska centrala, je imel spisek, kateri delavci se lahko vrnejo na delo, kateri ne. Zdi se mi, da je bilo malo odpuščenih, pa še te so čez nekaj časa skoraj vse vzeli nazaj.

Jugočeška

Draksler Pavel: Tisto leto, ko je bila velika tekstilna stavka, sem bil star 16 let. Delal sem v tkalnici kot tkalec. Ko je sirena oznanila začetek stavke, smo ustavili stroje in se zbrali skupaj. Tovariši iz stavkovnega odbora so takoj stopili v akcijo. Postavljeni so bili stavkovni pododbori, določeni za zbiranje hrane, za stražo, itd. Življenje med stavko se je odvijalo prav tako kot v Jugobrunni, Inteksu in drugih tovarnah.

Se posebej dobro pa se spominjam, kako je bilo ob koncu stavke. V zgodnjih jutranjih urah, bilo je še temno, se je pripeljal vlak z žandarji. Nas je zbudil alarm. Vodja stavkovnega odbora tov. Tominc nam je odredil, da naj se zberemo vsi pred kotlarno v krogu: moški na sredini, ženske pa okoli njih. Domenili smo se, da bomo peli državno himno, kajti pri-

čakovali smo oz. upali, da nas tako ne bodo žandarji napadli. Žandarjev to ni zadržalo. Vdrli so v tovarno. Najprej so nas pozivali, naj se mirno razidemo in zapustimo tovarno, toda ker tega nismo hoteli storiti, so planili proti nam in nas začeli pretepati. Začeli smo bežati na vse strani. Največja množica je planila proti ograji, ki se je pod pritiskom podrla. Od vseh strani smo bili obkoljeni od žandarjev. Poleg brca, pendreka in puškinih kopit, so žandarji streljali na nas tudi solzilne patronne, da smo bili vsi solzeneni. Sam sem ušel po Savskem mostu proti domu. Čez dva dni smo bili obveščeni, naj pridemo nazaj na delo. Pri vratarju, ki je imel spisek, smo zvedeli, kdo je sprejet nazaj na delo in kdo ne. Voditelji stavke so bili odpuščeni in niso smeli več v podjetje.

Govekar Alojz: V Jugočeški sem se zaposlil že leta 1932. Bil sem član rdeče stranke, napredne, delavske. Shajali smo se v gostilni pri Semenu. V dvorani smo prajali sestanke, razne kulturne in zabavne prireditve. Dan pred pričetkom stavke smo imeli zborovanje pred Staro pošto v Kranju. Vsi smo si želeli isto: boljše plače in izboljšanje delovnih razmer. To je bilo zapisano tudi v kolektivni pogodbi, vendar je oblast in delodajalci niso hoteli podpisati. Tako je padla odločitev, da bomo naslednji dan začeli s stavko.

Ob 13.50, ko sta bili obe izmenj v tovarni, je zatulila sirena in vsi stroji so se ustavili. Vso vodilno osebje z mojstri je moralo zapustiti

tovarno. Nekaj mojstrov je hotelo ostati, da bi zavarovali blago, ki je bilo v dodelavi, pa so jih delavci kar odnesli do vratarja. Stavka je potekala zelo dobro organizirano. Noč in dan so bile postavljene straže okoli podjetja, organizirana je bila tudi kuhinja. Hrano smo nabavljali zunaj in sicer so jo prispevali kmetje, pa tudi trgovci in obrtniki so nas podprli. Povzročanje kakršnekoli škode v tovarni je bilo strogo prepovedano in je bil vsak kaznovan za tak prekršek. Čez dan smo imeli politične sestanke in kulturne prireditve. Ob 21. ur. je bilo za vse obvezno spanje. Med nami je bilo tudi nekaj stavkokazov (osebe, ki so bile proti stavki); le-ti so nas nagovarjali,

naj prekinemo s stavko in zapustimo podjetje. Take smo takoj izločili iz svoje srede.

Tako so minevali tedni do tistega jutra, ko se je pripeljal vlak z žandarji. Bilo jih je okoli 300. Napad žandarjev smo pravzaprav že pričakovali in smo bili dogovorjeni, naj se v tem primeru zberemo skupaj in da bomo peli državno himno. Tako smo tudi storili, vendar žandarjev himna ni zadržala. Planili so na nas s pendreki in puškami, pri vratarju pa so spustili na nas še solzilni plin. Obkoljeni smo bili z vseh strani. Zacepi smo bežati proti ograji in jo v navalu podrli. Bilo je tudi dosti ranjenih.

Čez nekaj dni so nas z razglasom obvestili, naj se vrnemo na delo. Pri vratarju je vsak izvedel, ali je sprejet nazaj na delo ali ne. Mnogo je bilo odpuščenih. Se nekaj dni po končani stavki so nas nadzorovali v tovarni žandarji, tako da se med seboj nismo upali pogovarjati. Kljub temu, da s stavko nismo dosegli vsega tistega, kar smo si želeli, pa smo imeli od takrat dalje nekoliko višje plače.

Ivan Mauer: V letu velike tekstilne stavke sem se učil za graverskega vajenca v Jugočeški. Ko je bil s sireno označen začetek stavke, so se ustavili vsi stroji. Med vodilnim kadrom, ki je moral zapustiti podjetje, je nastala precejšnja zmeda; skrbela jih je škoda, ki bi nastala, če bi biago ostalo v predelavi. Spominjam se inženirja, ki je hotel kot vesten uslužbenec delo opraviti do konca, pa so prihiteli delavke iz tkalnice in so ga napodile ven. Borbene, kot so bile še posebej delavke, mu niso niti dovolile, da bi si vzel svojo osebno garderobo; domov je moral oditi kar v beli halji.

Okoli podjetja so nato postavili stražo, podnevi so stražile ženske, ponoč pa moški. Ves čas stavke sta vladala strog red in disciplina. V obratih je bilo čisto in pometeno, blago zloženo in stroji očiščeni in namazani. Vsa, ki je s propustnico zapustil podjetje, je bil pri vratarju pregledan, da ne bi prihajalo do tatvin. Pregledovali so tudi cekarje, v katerih so nekaterim delavcem od doma nosili hrano. Ob 21. uri je bila »policijska ura« in smo morali obvezno spat. Spali smo ločeno, moški in ženske posebej.

Spominjam se, da je kmalu po začetku stavke prišel na kontrolo okrajni glavar Lojk s spremstvom. Zunaj tovarne so namreč krožile govornice, da je v tovarni zanemarjeno po obratih, kakšna škoda se dela itd. Z dovoljenjem stavkovnega odbora si je nato glavar Lojk vse ogledal in je po končani kontroli priznal, da je naravnost presenečen nad redom in čistočo. Kontrolni pregled okrajnega glavarja Lojka je takoj izkoristil Cene Šolar, (klical smo ga Kröpar), ki je veljal za humorista in je skrbel za zabav-

(Nadaljevanje na 6. str.)

Spomini udeležencev stavke, ki so še danes zaposleni v podjetju

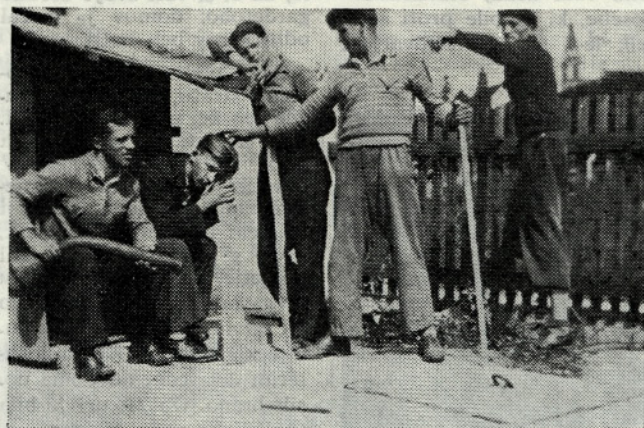
(Nadaljevanje s 5. str.)
no življenje. Oblekel si je frak in cilindar, iz prediva si je napravil kozjo bradico in že smo imeli dvojnika okrajnega glavarja Lojka. Smeha in zabave ni bilo ne konca in ne kraja, ko smo preživlja-

panje. Spominjam se, da smo imeli prvo nedeljo tudi mašo. Maševal je dekan Škerbec; maša je bila samo enkrat, to pa zato, ker so spoznali, da poteka stavka pod vodstvom komunistične partije. Med stavko sem bil le enkrat do-

li »ponovno kontrolo«. Ves čas stavke ni padla niti kaplja dežja. Tovarna je imela namreč tudi bazen, kjer so namakali hlode in tega smo izkoristili za vsakodnevno ko-

ma, pa še takrat sem se takoj vrnil, saj je bilo v tovarni bolj prijetno, mesto je bilo skoraj prazno. Nekaj dni pred koncem stavke smo že zaslutili, da

Na straži v Jugočeški: prvi z leve je ALOJZ GOVEKAR

Tudi ta posnetek je nastal med stavko v Jugočeški

se zunaj nekaj pripravlja. Nobenega žandarja ni bilo več, čeprav so ves čas hodili okoli podjetja. Tisto jutro, ko je pripeljal vlak, poln žandarjev, nas je ob 2. uri zjutraj zbudila sirena. Zbrali smo se v krogu na dvorišču in se držali za roke. Žandarji, ki so nas obkolili, so planili s pen-

dreki in puškami nad nas, nazadnje pa še s solzilnim plinom. Naš obroč so hitro prebili, saj se jim goloroki nismo mogli upirati. Umaknili smo se proti ograji, ki je mejila na železniško postajo. Pod pritiskom se je podrla, pri čemer se je marsikdo ranil saj je bila ovita na vrhu

z bodečo žico. Večina se je pred žandarji umaknila in zbežala proti Šmarjetni gori. Po končani stavki smo se vrnili na delo. Nekateri so bili seveda tudi odpušteni. Po stavki smo imeli 8-urni delavnik, če je kdo delal dalj, pa je imel plačane nadure, pa tudi plače so nam nekoliko povišali.«

Stavkajoči v Jugočeški. V fraku in cilindru je CENE ŠTUPAR-KROPAR, preoblečen v okrajnega glavarja

Poslovno poročilo za I. polletje 1976

Ko po zaključku prve polovice letošnjega leta analiziramo, ocenjujemo in primerjamo naše proizvodne in poslovne rezultate, lahko v glavnem ugotovimo naslednje značilnosti: opaziti je določen napredek v okviru proizvodnje, potek prodaje se ni razvijal ugodno, izdani predpisi o ugotavljanju celotnega dohodka in zavarovanju plačil so skupaj z na novo uvedeno vezavo uvoza na izvoz in uveljavljenimi povečanimi carinskimi dajatvami za tekstilni reprodukcijski material hitro in obsežno vplivali na gospodarsko-financične dosežke in odnose tako pri sami delovni organizaciji, kakor nasploh več ali manj pri vsej tekstilni industriji.

Načrtovani obseg celokupne proizvodnje je bil ostvarjen v višini 100,8%. V okviru tega je znašala proizvodnja preje 97,5%, proizvodnja tkanin 102,5% in proizvodnja pletenin 79,6%. Slednja pomeni v bistvu samo še dokončno poddelavo od lani prenešene nedokončane proizvodnje pletenin, ki je bila letos opuščen zaradi neugodnih tržnih možnosti. Kvalitetna raven asortimenta gotovih tkanin sicer ni povsem dosegla za letos načrtovane, je pa zato za dobra 2% boljša od one v lanskem prvem polletju. Pomemben uspeh je bil dosežen v odnosu na prvo polovico lanskega leta z globalnim povečanjem delovne proizvodne storilnosti za blizu 3%. K temu gre dodati, da so na podlagi že utrjenih kazalcev po-

večale: predilnica učinkovitost strojnega dela za dobre 3% in delovno storilnost za dobrih 5%, in plemenitilnica delovno storilnost za prek 6 odstotkov. Tehnična kvaliteta tkanin letošnje prvo polovico leta ni več upadla kakor prejšnji dve leti, ni pa še tudi dala kakega zaznavnejšega napredka. Vsekakor bo potrebno še več pozornosti — posebno ob sedanji tržni napetosti — posvečati načrtovanju, kontroli in izpolnjevanju dogovorjenih proizvodnih rokov. Ni odveč ponovno poudariti, da dobra kvaliteta in izpolnjeni rok močno vplivata na ugled delovne organizacije in možnost sodelovanja z dobri kupci ter tako neposredno znatno pogojujeta potek in ritem prodaje, višji dohodek in boljše finančno likvidnost.

Zaposlenost je v poprečju ostala le za malenkost pod ono v lanskem letu. Prihodi in odhodi sodelavcev so se od lani znižali za približno polovico, kar pomeni še povečano umirjenost v zaposlovanju. Izboljšani osebni dohodki delavcev so znašali letos 3390 din na poprečno zaposlenega pri polnem delovnem času in so za 13% višji kot lani v prvem polletju. Izplačana sredstva za osebne dohodke v poprečju na ravni delovne organizacije zaradi neugodnega poslovnega rezultata presegajo s sporazumom dogovorjeni obseg za 26%.

Investicijska dejavnost gospodarskega značaja je bila v prvi polovici letošnjega leta

zopet dokaj živahna. Razvijala se je smiselno sprejetemu okvirnemu razvojnemu načrtu in v sklopu tega sprejetega etapnega investicijskega programa po organih samoupravljanja. Skupaj je bilo vloženo letos v kapitalno izgradnjo 44,3 milijona dinarjev v pretežni večini iz lani danih avansov in pridobljenih do-

dobaviteljskih investicijskih kreditov in le malenkost iz letošnje amortizacije. Izvajane so bile naslednje investicije: postavitve 25 prečnih strojev, postavitve 104 avtomatske statve, ureditev 184 unifikiranih naprav na statvah, nabava 2 dviznih vozičkov k brezčolničnim statvam ter postavitve adirno-kopirne naprave in osvetljevalne naprave za gravuro.

Iz prednjega je torej razvidno, da se tretji del etapnega investicijskega programa — zamenjava, modernizacija in dopolnitev strojnega parka za plemenitilnico — ni v polni meri izvajal, ker je prišlo do prisilnečasne prekinitve vsled splošnih restriktivnih ukrepov ter naglega usihanja obračunsko-likvidnostne zmogljivosti in finančne moči. Obstoji upanje, da se bodo tudi te stvari lahko v

doglednem času izpeljale, pri čemer se seveda računa na primerno kreditno-finančno pomoč s strani naše poslovne banke.

K zadržanju bi bilo dodati še tele misli: po dolgem premoru od gospodarske reforme sem, ko so se sredstva usmerjala predvsem v takozvano propulzivna podjetja, je naša delovna organizacija v zadnjih 31/2 letih vložila v svojo naravno in enostavno investicijsko obnovo in modernizacijo približno 210 milijonov dinarjev, pa sedaj ne bi smelo biti vprašanje doinvestiranja tega programiranega preostanka celote, ki kot zadnja faza v proizvodnji delovne organizacije največ vpliva na tržno kreativnost in pestrost naših izdelkov.

Potek prodaje v letošnji polovici leta ni mogoče oceniti za uspešen in je bil letos precej bolj otežkočen kakor lani. Pri tem velja pripomniti, da so se že lani tržne razmere precej poslabšale v odnosu na leti 1973/1974, za kateri lahko rečemo, da sta bili glede prometa s tekstilnimi izdelki normalni in znosni. Po količinskem obsegu je bilo prodanih petino manj tkanin kot je bilo proizvedenih. Napram lani je bil količinski obseg prodaje nižji za 6 % in vrednostno za 12 %. Čeprav so bili že lani preko leta in tudi letos vloženi povečani napor in dejavnosti na področju prodaje in so naši izdelki bili deležni raznih priznanj, je pri prodaji na domačem tržišču v glavnem izpadlo približno 3 milijone metrov tkanin v primerjavi z lani in skoraj 5 milijonov v primerjavi s predlani. Pretežni vzroki za to so: prevelik uvoz tekstila, predpisane likvidnostne norme ob pomanjkanju obratnih sredstev pri kupcih — in proizvajalcih — zmanjšana kupna moč prebivalstva ter končno tudi marsikatera težava in nerodnosti v lastni hiši.

Svitanje in še bolj uveljavitev novega plačilnega sistema sta prinesla pri razmerah na domačem tekstilnem tržišču čisto naravne posledice: kupec je pristopil ob pomanjkanju obratnih sredstev k zmanjševanju in čiščenju svojih obstoječih zalog, novih tekočih izdelkov ni kupoval in jih ne kupuje iz večje previdnosti in ker mu je bančni kapital predrag, zato se pri proizvajalcu manjša prodaja in večajo zaloge, na drugi strani pa neposredni potrošnik, ker blaga ne dobi doma, ali nakupne opusti ali pa čisto išče svojo nakupovalno zadovoljitev za mejo. Seveda pa so takšne razmere za tekstilnega proizvajalca še dosti bolj kritične kot pri ostali potrošni industriji, ker so tekstilni izdelki od vsega najbolj podvrženi modnim in sezonskim obdobjem.

Prodaja v izvoz je bila po količini več kot trikrat oziroma za 2,2 milijona metrov večja od lani v prvem polletju, po devizni vrednosti pa je znašala dobrih 2 milijona dolarjev in to v absolutni večini v konvertibilnih valutah.

Spričo svetovnih gospodarskih tokov, še bolj pa raznih domačih občin ukrepov in omejitev pri uvozu in lastnih gospodarsko-financijskih težav, je postala že lani oskrba z

nekaterimi materiali dokaj vprašljiva zadeva. Tako je nekako stalno na prepihu oskrbovanje s kemičnimi vlakni in pomožnim izdelavnim materialom — barvanji in kemikalijami — ki je postalo negotovo zaradi sprememb uvoznih režimov in splošnega zaviranja uvoza, ki vključuje tudi ta za proizvodnjo nujno potrebni material. Kljub vsemu pa vsaj za enkrat do kakih večjih zadržev in zastojev v proizvodnji ni prišlo.

Kar se tiče zalog v podjetju, bi bilo omeniti naslednje: v okviru nabavnih zalog so se zaloge bombaža povečale in utrdile, zaloge barv in kemikalij so globalno vzeto zadovoljive in zaloge ostalega materiala dovolj dobre. Zaloge nedovršene proizvodnje so res od spomladi v upadanju, so pa še vedno previsoke. Zaloge gotovih izdelkov so se letos — in tudi že lani proti koncu leta — nezaželeno povečale.

Kljub precejšnjim vložnim naporom in postopnemu boljšanju in utrjevanju našega notranjega gospodarjenja v zadnjih letih z vključno lanskim letom, so letos pokazali nekateri gospodarski kazalci poslovanja v primerjavi z lanskim prvim polletjem neugodno sliko, ki je predvsem posledica izpada prodaje na domačem tržišču in izpada nanjo navezanega dohodka. Tako je — na osnovi ostvarjenega dohodka po fakturirani realizaciji — upadla poslovna in družbena rentabilnost za blizu polovico, ekonomičnost poslovanja in gospodarska storilnost za dobro četrtino, družbeni proizvod za dobro petino in družbena ekonomičnost za osmino ter končno tudi hitrost obračuna obratnih sredstev za približno petino.

Kazalci osnovnih likvidnosti delovne organizacije so se letos prav tako znatno poslabšali. Ker je naša delovna organizacija po značaju predelovalna industrija, tipično podvržena sezonskim in modnim obdobjem pa tudi več ali manj izredno močnim nihanjem in napetostim domačega tekstilnega trga ob stalnih vse mogočih dosti togih oblikah zamrznitve prodajnih cen, je pojav splošnega zmanjšanja likvidnosti na nas pritisnil še z dosti večjo silo. Po stanju koncem polletja so se letos napram lani deloma zaradi neobhodno in naravno potrebnega investiranja, predvsem pa zaradi izpadih prodaje in dohodka, poslabšali likvidnostni kazalci: finančna likvidnost za 70 %, pravica do investiranja za 43 % ter pravica do združevanja in oročanja sredstev za 48 %. Naša delovna organizacija se je — po takratnem sunkovitem visokem poskoku cen osnovnim tekstilnim surovinam — da bi pri enostavni reprodukciji ob stalnih splošnih inflacijskih pojavih zopet prišla v potrebne gospodarsko-financijske in likvidnostne okvire spomladi leta 1974 obrnila kot njen popolni komitent na Ljubljansko banko v Kranju za dovolitev kredita za trajna obratna sredstva v višini 48 milijonov dinarjev. Zadeva sama se nahaja še v postopku, vendar pa ob eventualni rešitvi ta vi-

šina sredstev danes ne bi več dala odgovarjajočega učinka.

Pod vplivom uveljavitve in delovanja novih predpisov o zagotavljanju plačil so se tekoči finančni odnosi letos v primerjavi z lani (oziroma nekako 10 let nazaj) bistveno spremenili. Tako so se terjatve do kupcev in obveznosti do dobaviteljev ob koncu polletja znižale več kot na tretjino lanskoletnih. Žal pa smo morali tako sproščena sredstva na drugi strani ponovno vezati za kritje povečanih zalog zlasti gotovih izdelkov. V obdobju enega leta je bil obseg najetih kratkoročnih kreditov povečan za več kot enkrat. Ta sredstva so bila porabljen na račun lastnih obratnih sredstev v okviru poslovnega sklada, katere smo potrošili za izvajanje investiranja v prepotrebno zamenjavo in modernizacijo strojnega parka, deloma pa tudi za plačilo obveznosti na račun predpisanih posojil — npr.: za izgradnjo elektroenergetskih objektov, za nezadostno razvite republike in pokrajine, za skupne rezerve gospodarstva itd. — pri prepričli gospodarstveno-financijski akumulativnosti.

Ostvarjeni finančni rezultat in njegova delitev nista ugodna in ne zadovoljujeta. Po uradni obračunski izvedbi na osnovi plačilne realizacije se je obseg dohodka znižal od lanskoletnih 97 na letošnjih 39 milijonov dinarjev ali za 60 %, od tega na račun neplačane realizacije 31 milijonov dinarjev. Po primerjalni obračunski izvedbi na osnovi fakturirane realizacije pa se je obseg dohodka znižal od lanskoletnih 97 na letošnjih 70 milijonov dinarjev ali 28 %. V obeh primerih delitev dohodka ni pokriva. V primerjavi s predhodnim letom nam je dohodek oziroma gospodarsko-financijski učinek na grobo vzeto — poleg predaj navedene razlike po neplačani realizaciji — v glavnem takole »pobegnile«: na račun ca. 3 milijone metrov manj kakor lani na domačem trgu prodanih tkanin okoli 20 milijonov dinarjev, na račun negativne med domačimi in izvoznimi cenami pri povečanem obsegu izvoza 15 milijonov dinarjev, na račun povečanih materialnih stroškov (predvsem carine) in pogodbenih obveznosti (predvsem obresti) približno 12 milijonov dinarjev in končno na račun izplačane večje mase osebnih dohodkov za 8 milijonov dinarjev.

Ob spredaj navedenem bi bilo dodati tole: čeprav je težko razumeti uvedbo plačane realizacije za obračun celotnega dohodka ob istočasni uveljavitvi zelo učinkovitih predpisov o zagotovitvi plačil, znatno povečanje carinskih dajatev pri uvozu za tekstilne reprodukcijske materiale pri čvrsti in togi zamrznitvi prodajnih cen gotovih tekstilnih izdelkov ter uveljavitev vezave uvoza materiala z izvozom izdelkov na osnovi zatečenega individualnega stanja namesto v naprej predhodno pripravljenih in enakomerno porazdeljenih odnosov in bremenitev po tekstilnih delovnih organizacijah, nam pa mora biti na drugi strani le popolnoma razumljivo in

jasno, da smo v prvi vrsti mi sami pripravljavci, nosilci in ustvarjalci naših lastnih proizvodnih in poslovnih dosežkov in da je v naši delovni organizaciji mogoče z vestnim, kakovostnim, solidnim in solidarnim delom še veliko več doseči. Končno smo pa v zadnjih letih tudi vložili lep denar v obnovo in modernizacijo strojnega parka, kar bo pač treba opravičiti s primernimi proizvodnimi in poslovnimi učinki.

Letošnje gospodarjenje v delovnih organizacijah je zah-

tevno, izgleda tako, da bo v bodoče še zahtevnejše. Poleg zaostrenih splošnih domačih pogojev je treba upoštevati, da so cene bombaža na svetovnem trgu letos spet hitro in vrtoglavo poskočile kakor takrat pred tremi leti. Odveč je poudariti, da je zadeva za nas hudo resna in da se bo moralo zelo hitro v naših glavah marsikaj spremeniti. Postati bo treba resnejši in zrelejši zlasti v pogledu varčevanja z materialom, splošne discipline ter tržne prilagodljivosti in uspešnosti prodaje.

Odločno protestiramo!

Tudi mi, člani delovne skupnosti Tekstilindusa, smo se priključili protestu, ki je zajel našo ožjo in širšo skupnost, zoper ravnanje avstrijske oblasti nad našo narodno manjšino na Koroškem. S protestnega zborovanja smo poslali Sekretariatu za zunanje zadeve pri Zveznem izvršnem svetu v Beogradu protestno brzojavko naslednje vsebine:

ZVEZNI IZVRŠNI SVET
Sekretariat za zunanje zadeve
Beograd

Delavci Tekstilne industrije Tekstilindus Kranj, zbrani na zboru dne 16. 8. 1976 ob 8. uri smo globoko ogorčeni zaradi brutalnega nastopa avstrijskih varnostnih organov proti koroškimi Slovincem in njihovim simpatizerjem. Ravnanje avstrijske policije v Skocjanu na Koroškem živo spominja na čase, ko so nacistični oblastniki poskušali z zločinskimi nasiljem iztrebiti slovenski narod na Koroškem, pa tudi na Gorenjskem in Slovenskem Štajerskem. Žalostno je, da Avstrija, ki hoče veljati za demokratično državo, enaintrideset let po zlomu nacistične strahovlade dopušča in omogoča oživljanje šovinistične miselnosti in da se morajo koroški Slovinci, ki že več kot tisoč let žive na svoji zemlji, boriti za osnovne človeške in demokratične pravice in za svoj obstoj.

Prosimo, da posredujete pristojnim avstrijskim državnim organom naš odločen protest zoper tako ravnanje in zahtevo, da se v bodoče onemogoči protizakonito nasilje zoper koroške Slovence in njihove simpatizerje in da se ne dovoli akcij nacionalšovinističnih krogov, ki očitno merijo na strahovanje Slovencev ter da se dosledno in v celoti izpolni člen 7 avstrijske državne pogodbe.

Kranj, 16. 8. 1976

Delavci Tekstilne industrije
TEKSTILINDUS KRANJ

Osební dohodek za junij

Izplačani osebni dohodek na zaposlenega v podjetju je znašal 3.554,70 dinarjev za 182 plačanih ur.

Povprečni osebni dohodek po delovnih enotah in primerjava z istim mesecem preteklega leta pa je naslednji:

Delovna enota	julij 1976	julij 1975
TOZD predilnica	3.147,14	2.816,50
DE tkalnica I	3.186,49	2.852,05
DE tkalnica II	3.215,13	2.924,88
TOZD tkalnica	3.202,89	2.890,73
DE plemenitilnica I	3.359,47	3.006,24
DE plemenitilnica II	3.462,90	2.895,26
DE gravura	3.658,45	3.808,85
TOZD plemenitilnica	3.407,28	3.046,91
TOZD PO	3.476,79	3.128,90
DS skupne službe	4.113,88	3.688,23

Najnižji izplačani osebni dohodek v mesecu juliju pa je znašal 2.149,50 dinarjev.

J. S.

Kako je potekala razprava o zakonu v združenem delu

Po sestankih na ravni občine (sindikati, ZK, vodilni delavci), smo v podjetju sklicali politični aktiv 31. maja 1976, kjer smo se dogovorili o načinu in organizaciji razprav ter sprejeli predlog za imenovanje koordinacijskega odbora za tolmačenje osnutka zakona o združenem delu.

Dne 2.6.1976 je delavski svet imenoval koordinacijski odbor in ga istočasno zadolžil, da takoj prične z delom.

Koordinacijski odbor se je takoj naslednji dan konstituiral in sprejel program dela, odnosno določil predavatelje za tolmačenje osnutka zakona.

Dne 8.6.1976 se je vršila delovna konferenca Zveze komunistov celotnega podjetja, kjer se je članstvo seznanilo z bistveno vsebino zakona, ter s pripravami za javno razpravo.

Dne 14.6.1976 se je ponovno sestala komisija z nalogo, da pripravi predavatelje za javno razpravo, kakor tudi za način tolmačenja in sprejela zakonik sestankov v posameznih TOZD in poimenske zadolžitve za predavatelje.

Komisija je na predlog tega, da podjetje dela v dve izmeni sprejela sklep, da se sestanki organizirajo po izmenah in sicer:

za prvo izmeno v času od 15.6. do 19.6.

za drugo izmeno v času od 21.6. do 25.6.

Nadalje se je na tem sestanku vršila razprava o novem zakonu, kakor tudi prikazala primerjava z našo obstoječo samoupravno organiziranostjo.

Predavanja so bila organizirana z ozirom na obsežen material na dva dela in sicer tako, da je eden tolmačil sistem delitve dohodka oziroma dohodkovne odnose, drugi pa medsebojna razmerja delavcev in primerjavo obstoječe samoupravne organiziranosti z osnutkom zakona.

Sestanki so se vršili po vnaprej določenem vrstnem redu. Udeležba je bila v višini 62%. Na sestankih so bile izneštene predvsem sledeče pripombe:

— čl. 173 — setav in delo disciplinske komisije

smatramo, da je nazadovanje v primerjavi s sedanjo prakso II. stopnja — reševanje pritožb ni razumljivo; smatra se, naj sindikalna organizacija poda mnenje le ob reševanju pritožb (II. stopnje)

— čl. 441 in 445 — referendum (naštevjanje) in postopek po neuspelem referendumu, rok za ponovitev

— čl. 443 — komplicirana procedura

— predlog za razporeditev prostih sobot: ni primerno določilo, o tem, da je delovni teden najmanj 5 dni

— določila o dopustih — predlog o enotnem kriteriju za vso državo.

— pokojninski zakon — enoten kriterij za vso SFRJ — 40. čl. — 3. točka — verjetno prevajalska napaka — 152. čl.

— razni postopki so zelo komplicirani; razumejo se kot nezaupanje delavcem

— prilagajanje samoupravnih aktov

določanje delegacije — 1 glas, je precej nejasno

— vrednotenje minulega dela — definicije — enaka tolmačenja

— delovne enote so omejenjene samo enkrat v čl. 447, ali se take oblike ne priporoča

— denarna kazen se predlaga za določene primere neupravičenih izostankov

Po izvršeni javni razpravi se je komisija ponovno sestala dne 30.6.1976 in nanizala pripombe s posameznih razprav, katere so že predhodno navedene.

Ob tolmačenju osnutka zakona je bil podan primerjalni pregled naše obstoječe samoupravne organiziranosti.

Pri tem se je ugotovilo, da je sedanja samoupravna organiziranost v našem podjetju v principu v skladu z določili zakona o združenem delu, da pa se nakazujejo določene pomanjkljivosti, katere bo komisija sistematično proučevala in predlagala de-

lavcem sprejem ustreznih sprememb. Ugotavlja se tudi, da bo treba proučiti tudi sedanjo organiziranost TOZD in delovne skupnosti skupne službe ter v kolikor bo sprememba možna in potrebna, jo tudi realizirati.

Nadalje se ugotavlja, da obstojajo nekateri akti, kateri so se po sedanjem statutu sprejemali na voljenih organih (delavski svet), katere bo v bodoče sprejemal zbor delavcev odnosno se bodo delavci odločali z osebnim izjavljanjem.

Izpopolniti bo potrebno delegatski sistem, sistem družbenega planiranja.

Na področju dohodkovnih odnosov imamo že izpeljane določene strokovne in tehnične rešitve, vendar se ugotavlja, da je sistem dohodkovnih odnosov med delavci premalo zaživel in da bo potrebno še precej strokovnega in političnega dela, da se bo vsi delavci obnašali kot upravljalci pri pridobivanju in razporejanju dohodka.

Odbor si je zadal nalogo, da bo sproti spremljal priprave za sprejem zakona in po potrebi ponovno organiziral seznanjanje z novostmi celotni kolektiv.

Predsednik koordinacijskega odbora za izvajanje zakona o združenem delu
Boris Pertot

Pavel Draksler

— nagrajenec občine Kranj

Ob občinskem prazniku Kranja, 1. avgusta, je prejel nagrado občine Kranj tudi naš sodelavec Pavel Draksler. Poleg njega sta prejeli nagrado tudi Gimnazija Kranj in Gorska reševalna služba Kranj.

Nagrada mu je bila podeljena z naslednjo utemeljitvijo:

Draksler Pavel, roj. 12.5.1920 v Senčurju, zaposlen kot tekstilni tehnik v tovarni Tekstilindus v Kranju izhaja iz delavske družine. Po končani osnovni šoli 1934. leta se je zaposlil v takratni tekstilni tovarni Jugočeška. Leta 1936 je že sodeloval v znani stavki tekstilnih in gradbenih delavcev, katero 40-letnico praznujemo letos v mesecu septembru. V narodnoosvobodilni borbi je sodeloval od leta 1944. Po osvoboditvi pa se je zaposlil v tovarni Tekstilindus v Kranju, kjer je še danes.

Takoj se je vključil v politično delo. Bil je član narodnoosvobodilnega odbora, sodeloval je pri organiziranju organizacije zveze borcev NOV ter bil nekaj let predsednik te organizacije. Leta 1950 je bil v svoji delovni organizaciji izvoljen za prvega predsednika delavskega sveta. Kot pionirju delavskega samoupravljanja se je iz leta v leto menjavala tudi njegova funkcija in vloga kot predsednika delavskega sveta in upravnega odbora.

V družbeno-političnih organizacijah je aktiven vsa po vojna leta. Član je zveze komunistov, bil je sekretar tovarniškega komiteja ZK. Več let je bil predsednik osvobodilne fronte in pozneje krajevne konference SZDL. Ze-

15 let je predsednik avtomoto društva v Senčurju in član izvršnega odbora Avto-moto zveze Slovenije. Bil je odbornik občinske skupščine, zdaj pa je delegat družbenopolitičnega zbora SO in predsednik odbora za ljudski odpor in družbeno samozaščito v krajevni skupnosti.

V času, ko je vodil krajevno konferenco SZDL so bile pod njegovim vodstvom izpeljane številne družbenopolitične akcije. S svojo aktivnostjo ima prav gotovo velike zasluge tudi pri razvoju krajevne skupnosti, ki jo je več let uspešno vodil.

Občani ga poznajo kot skromnega, vestnega, zanesljivega in poštenega družbenopolitičnega delavca. S svojim delom si je pridobil zaupanje in ugled med delovnimi ljudmi občine in krajevne skupnosti. Vedno je postavljaj na prvo mesto družbene interese in se podrejal v korist naše samoupravne socialistične družbe. Temu cilju je podredil tudi svoje osebno življenje in mu ostal zvest vse do danes.

Občinska konferenca SZDL Kranj je zato predlagala komisiji za priznanja in odlikovanja pri SO Kranj, da se mu podeli nagrada občine Kranj za leto 1976.

Delovna klima in prehrana

Letošnji poletni meseci so še posebej pestri; menjava se hlad z vročino, zrak je nestalen. V prispevku je v grobih črtah zarisano, kako se odziva človek na takšna stanja. Nekatera teoretična pojasnila bodo za marsikoga nova in zanimiva.

DELOVNA KLIMA

Kot delovno klimo označujemo fizikalno stanje atmosfere delovnega okolja ali pa subjektivno zaznavanje vplivov, s katerimi to okolje deluje na delovnega človeka. Fizikalni faktorji atmosfere so predvsem temperatura, vlažnost, čistoča in hitrost gibanja zraka in zračni tlak.

Regulacija telesne temperature

Človek je homeotermično bitje s približno stalno telesno temperaturo, zato ima možnost za njeno regulacijo, ki je lahko kemična in fizikalna. Kemijska regulacija izvira iz kemičnih procesov presnove, s katerimi se izenačujeta proizvedena in od-

oddaja toploto s toplotnim valovanjem z valovno dolžino od 2 do 5 mikronov.

Pri okolišni temp. 26°C nastopi toplotno ravnovesje med golim telesom in okolico; proizvedena toplota telesa je enaka oddani toploti s kontaktom, konvencijo in s sevanjem. Pri nižji temp. okolice poskuša telo zmanjšati oddajo toplote tako, da niža temp. kože z zmanjšanjem krvnega obtoka. Koža postane bleda in se skrči (nastane kurja polt), tudi mišice v koži se skrčijo in potegnejo kapilare pod površino. Ta reakcija ne nastane samo na ohlajenih delih, ampak po vsem telesu.

V pričetku telesnega napora telo akumulira nekaj proizvedene toplote s tem, da se enakomerno ogreje. Pri naraščanju temp. telesa nad 36°C se telo brani z znojenjem. Z izdihavanjem oddajamo vlagu in toploto in sicer okoli 12g vode ali 7 cal. na uro. Jakost izhlapevanja zavisi od hitrosti gibanja zraka; pri močnem vetru ali na prepihu je izhlapevanje močnejše. Pri

Povsod, še posebej pa v razvitem svetu, posvečajo prehrani veliko pozornost

dana toplota in deluje samo pri nizki temperaturi okolice, zato je takrat potrebno intenzivnejše delovanje notranjih organov. Fizikalna regulacija telesne temperature nastopa pri težkem telesnem delu, posebej še pri visoki okolišni temperaturi. Takrat mora telo oddajati okolju višek toplote, ki se razvija pri telesnem delu.

Temperatura notranjih organov telesa je 37°C, temp. kože 30 do 32°C. Da se vse telo ogreje na 37°C, je potrebno 112 kcal. Veliki in močni ljudje imajo večjo možnost akumulacije toplote v telesu, vendar pa tudi razvijajo več toplote pri naporu in na splošno težje prenašajo delo pri visoki temperaturi.

Zrak je dober toplotni izolator, zato je oddajanje toplote na okolico pri majhni temperaturni razliki majhno. Pri gibajočem ozračju — v vetru, na prepihu — pa je ohlajevanje že precej učinkovito, potrebna je zaščita z obleko.

Toplota prehaja s sevanjem s telesa višje na telo z nižjo temperaturo. Človeško telo

premočnem ohlajevanju nastane nevarnost prehlada. Zračni pritisk nima večjega vpliva, razen na količino vlage pri dani temperaturi.

Delo na vročini

Za delo na vročini smatramo delo v takih klimatskih pogojih, kadar telesni napor in vplivi okolice zbuja občutek vročine. Zgornja meja telesne temperature, ki bi bila še dopustna pri delu, ni določena. Objektivnejša mera je srčni utrip, ki pri poklicnem delu za daljši čas ne sme prekoračiti 120 v minuti. Maksimalna količina izločene znoja na uro sme biti en liter. Človeško telo se more privaditi na zahtevne pogoje dela na vročini. V začetku privajanja se poveča telesna temperatura in srčni utrip, telo se močno znoji in izgublja mnogo soli. V drugi fazi se telesna temp. in srčni utrip ustalita, telo regulira toploto z znojenjem. Premočno soljenje hrane lahko poslabša prilagajanje, pa tudi slabo soljena hrana je škodljiva. Manjše prilagajanje na vročino poteka vsako leto v pomladanskem času.

(Nadaljevanje na 10. str.)

Spored proslave

40-letnice stavk tekstilnih in gradbenih delavcev Slovenije

Kranj, 18. septembra 1976 ob 11. uri

TOVARNIŠKA SIRENA
I. CANKAR: KURENT — Odlomek
W. SWIECICKI: Varšavjanka

RECITATORJI
ZDRUŽENI PEVSKI
ZBORI

POZDRAVNI GOVOR
Janez Barborič

SLAVNOSTNI GOVOR
France Popit

J. B. BLOBNER:
DELAVSKE POZDRAV

ZDRUŽENI PEVSKI ZBORI

M. KLINAR—R. GOBEC:
Splavarji na ognjeni reki
(odlomek iz kantate)

MEŠANI PEVSKI ZBORI

POLJSKA REVOLUCIONARNA:
Na barikade

ZDRUŽENI PEVSKI ZBORI

M. KLOPČIČ: Utripanje

RECITATORJI

R. CHAPLIN:
Solidarni bomo vedno

ZDRUŽENI PEVSKI ZBORI

M. KLINAR—R. GOBEC:
Splavarji na ognjeni reki
(odlomek iz kantate)

MEŠANI PEVSKI ZBORI

S. KOSOVEL: Rdeči atom 3

RECITATORJI

M. KLINAR—R. GOBEC:
Himna 2., 3.

ZDRUŽENI PEVSKI ZBORI

T. ČUFAR:
Pionirji novega sveta

RECITATORJI

F. RADIN:
Bratje, le k soncu, svobodi

ZDRUŽENI PEVSKI ZBORI

M. KOZINA: Naša zemlja

ZDRUŽENI PEVSKI ZBORI

E. POTTIER—P. DEGEYTER:
Internacionala

ZDRUŽENI PEVSKI ZBORI
IN UDELEŽENCI

PESMI IN RECITACIJE POVEZUJEJO KRONISTI, KI OPI-
SUJEJO REVOLUCIONARNA DOGAJANJA PRED STIRIDE-
SETIMI LETI

ODLOMKE IZ KANTATE POJEJO MEŠANI PEVSKI ZBORI:
SLAVCEK, TRBOVLJE

SVOBODA II, TRBOVLJE
FRANCE PRESEREN, CELJE
ANGEL BESEDNJAK, MARIBOR

ZDRUŽENI PEVSKI ZBORI:

KOMORNI ZBOR »ANTON TOMAŽ LINHART« RADOVLJICA,
MOŠKI PEVSKI ZBOR »LIPA« RADOVLJICA, MEŠANI MLA-
DINSKI ZBOR LJUBNO, MOŠKI PEVSKI ZBOR »JANEZ
CERAR« DOMŽALE, MOŠKI PEVSKI ZBOR GASILCEV
»RUDOLF BOŽIČ« RADOVLJE, MEŠANI PEVSKI ZBOR
DOMŽALE, MEŠANI PEVSKI ZBOR DKPD »SVOBODA«
MENGES, MOŠKI PEVSKI ZBOR »ALPINA« ZIRI, MOŠKI
PEVSKI ZBOR PODJETIJ ZIRI, MOŠKI PEVSKI ZBOR
DRUŠTVA UPOKOJENCEV SKOFJA LOKA, MOŠKI PEVSKI
ZBOR »JEKLAR« JESENICE, MOŠKI PEVSKI ZBOR
»VINTGAR« BLEJSKA DOBRAVA, MOŠKI PEVSKI ZBOR
DRUŠTVA UPOKOJENCEV JESENICE, MOŠKI PEVSKI
ZBOR BELA, MOŠKI PEVSKI ZBOR DRUŠTVA UPOKOJEN-
CEV KRANJ, MOŠKI PEVSKI ZBOR KUD »DAVORIN
JENKO« CERKLJE NA GORENJSKEM, MOŠKI PEVSKI
ZBOR DPD »SVOBODA« STRAZIŠČE, MOŠKI PEVSKI ZBOR
KUD »TABOR« PODBREZJE, MOŠKI PEVSKI ZBOR KUD
»TRIGLAV« DUPLJE, MOŠKI PEVSKI ZBOR »ISKRA«
KRANJ, MOŠKI PEVSKI ZBOR »TUGO VIDMAR« KRANJ,
PEVSKI ZBOR PRIMSKOVO, MEŠANI UČITELJSKI PEVSKI
ZBOR »STANE ŽAGAR« KRANJ, MEŠANI PEVSKI ZBOR
»FRANCE PRESEREN« KRANJ, MEŠANI PEVSKI ZBOR
LOM POD STORŽICEM, MEŠANI PEVSKI ZBOR DOB,
ŽENSKI PEVSKI ZBOR JESENICE, DEKLIŠKI PEVSKI
ZBOR ZKPO DOMŽALE, MOŠKI OKTET KUD ZASIP,
PEVSKI OKTET DPD »SVOBODA« BRITOF, TRZIŠKI
OKTET TRŽIČ.
MEŠANE PEVSKE ZBORE SPREMLJA GODBA MILICE,
LJUBLJANA
ZDRUŽENE PEVSKE ZBORE SPREMLJATA DELAVSKA
GODBA TRBOVLJE IN GODBA MILICE, LJUBLJANA

RECITATORJI:

GLEDALIŠKI CENTER OBČINE KRANJ
PREŠERNOVO GLEDALIŠČE KRANJ

SCENARIJ: DORO HVALICA
DIRIGENT: RADOVAN GOBEC
REŽISER: JOŽE VOZNY
SCENA: SAŠO KUMP
OBLIKOVALEC: ALEKSANDER MOČNIK

ODBOR ZA PRIPRAVO PROSLAVE 40-LETNICE STAVK
TEKSTILNIH IN GRADBENIH DELAVCEV SLOVENIJE

Janez Barborič — predsednik

Branko Babič, Lojze Cepuš, Viktor Eržen, Tone Fajfar, Franc
Fistrovič, Rudi Ganziti, Maks Gašparič, Mihaela Gostiša,
Slavko Grčar, Ivan Jaklič, Francka Kavčič, Jože Košir, Albin
Kovač, Franc Leskošek-Luka, Franc Logonder, Marija Magi-
ster, Miha Marinko, Rezka Mede, Ivan Oblak, Jože Rant,
Doro Hvalica, Ciril Sitar, Marija Šme, Ivan Trštin, Anton
Višnar, Tone Volčič, Ivanka Vrhovčak

Knjiga za vsakega tekstilca

Založba Borec je nedavno
izdala knjigo avtorja France-
ta Kresala pod naslovom
TEKSTILNA INDUSTRIJA V
SLOVENIJI. Avtor France
Kresal je sodelavec Inštituta
za zgodovino delavskega giba-
nja in je to delo predložil fi-
lozofski fakulteti Univerze v
Ljubljani kot doktorsko di-
sertacijo.

V pričujoči knjigi je prika-
zan razvoj tekstilne industrije
v Sloveniji v mejah stare Ju-
goslavije v letih od 1918 do
1941, socialnopolitični in ma-
terialni položaj ter delavsko
gibanje tekstilnega delavstva.

Tekstilna industrija se je v
Sloveniji razvila med obema
vojnama v eno najmočnejših
industrijskih vej, ki je zapo-
slovala največje število delav-
cev in tudi v slovenskem go-
spodarstvu veliko pomenila.
V pričujočem delu je avtor
skušal prikazati ta razvoj, ga
analizirati in pravilno ovred-
notiti z ozirom na prostor in
čas, v katerem je potekal.

Knjiga je izredno zanimiva
in je prav, da najde prostor
na knjižnih policah vsakega
tekstilca. V prosti prodaji
stane knjiga 160 dinarjev;
vsem interesentom, ki se za-
nimajo za to knjigo, sporoča-
mo, da jo lahko kupijo po
polovični ceni v sindikalni pi-
sarni pri tov. Milki Jazbec.
Na zalogi je samo 100 knjig,
zato pohitite z nakupom!

R. S.

Zamudniki poskrbite za vpis!

Akcija vpisovanja posojila
za ceste je še vedno v teku.
Po zadnjih podatkih je v na-
šem podjetju do konca me-
seca avgusta vpisalo posojilo
92% zaposlenih. Najboljša je
TOZD Predilnica, v kateri je
že vpisalo posojilo 96% za-
poslenih. Skupni znesek vpi-
sanega posojila do konca me-
seca avgusta je okroglo 3 mi-
lijone 400.000 dinarjev. V sep-
tembru bodo komisije za vpis
ponovno pristopile do vseh
tistih delavcev, ki posojila še
niso vpisali.

Vse, ki posojila še niso
vpisali, pozivamo, da se zgla-
sijo na vpisnih mestih v
TOZD, kjer bodo lahko vpi-
sali posojilo in s tem prispe-
vali k uspešnemu zaključku
akcije.

Delovna klima in prehrana

(Nadaljevanje z 8. str.)

Presežek in pomanjkanje soli

Stopnja koncentracije soli v krvi in v telesu je važen regulator delovanja organizma; pri znojenju se koncentracija soli v telesni tekočini povečuje. Oddaja 1 litra znoja povzroči že znaten padec storilnosti, naraščanje telesne temperature in motnje v živčnem sistemu. Kloridi imajo pomirjevalen vpliv na živčevje.

Prvi znak znižanja koncentracije kloridov nastopi v centralnem živčnem sistemu. Človek postane razburljiv («živčen»). To se opaža poleti v toplih obratih. Drugi pojav pomanjkanja soli so mišični krči in pomanjkanje apetita, ki je posledica klorovodikove kisline v želodcu. Vse to izgi-

ne po zaužitju le nekaj gramov kuhinjske soli. Pomanjkanje tekočine v telesu in previsoka koncentracija soli se izražata z občutkom žeje. Hladne pijače pri delu na vročini so škodljive za prebavne organe. Navadna pitna voda ni najbolj primerna zaradi hitre resorpcije in nizke temperature, primerna je predvsem žitna kava in šipkov čaj z dodatkom sladkorja. Alkohol in mleko sta za delo na vročini zelo neprimerna.

Delo in prehrana

Organizem poskuša stalno vzdrževati ravnotežje v bilanci energije, t. j. sprejemanje energije s hrano in porabo energije z organsko presnovo pri delu in počitku. Regulacija poteka tako, da se pre-

skrba z energijo prilagodi količini sprejete energije. Če zaradi nezadostne prehrane teža telesa pade, se stanje spet obnovi in zadosti hrani. Odvisnost telesne teže od delovnega napora se odraža zlasti pri diktiranem delovnem ritmu, dočim pri prostem ritmu telo samo reagira na zmanjšanje sprejete energije z zmanjšanim delovnim učinkom. Povečane delovne zahteve povečajo potrebo po hrani, kar se izraža kot povečanje apetita. Organizmu pa ni mogoče po želji ustvarjati rezerve energije, ki bi znatno prekašala potrebe. To velja še posebej za zalogo beljakovin, torej za količino mišične mase. Hranilne snovi, ki dajejo telesno energijo, so maščobe in ogljikovi hidrati. Beljakovine v običajni hrani prinašajo le malo energije; maščobe in ogljikovi hidrati se morajo medsebojno nadomeščati v razmerju kalorične

vrednosti, vendar ne popolnoma; sami ogljikovi hidrati bi predstavljali preveliko količino hrane in napor v prebavnem traktu. Za dnevni metabolizem 2400 kcal je potrebno 50 do 80 gramov maščob (500 kcal), za teža telesna dela pa tudi do 5-krat toliko. Maščob ni mogoče popolnoma nadomestiti z ogljikovimi hidrati zaradi potrebe po pravilni vitaminski sestavi hrane.

Pravilna prehrana vsebuje naslednje elemente:

- beljakovine kot gradivo telesa, minimalno 1 g na 1 kg telesne teže dnevno,
- maščobe in
- ogljikove hidrate kot gorivo, količina je odvisna od teže dela (dnevni metabolizem),
- mineralne snovi,
- vodo,
- vitamine in
- začimbe.

Zaradi različnega osnovnega metabolizma potrebuje otrok v starosti 1 leta dnevno 90 kcal na 1 kg telesne teže, odrasli (30 do 50 let) za lahka dela 30 kcal, za težka dela pa okoli 60 kcal na 1 kg telesne teže.

Hrana naj vsebuje naslednje vitamine:

- vitamin A: rastlinska hrana, ribe, maslo, jajca in sir,
- vitamin B (obsega 12 elementov):
  - B 1: pomanjkanje povzroča bolezen beri-beri
  - B 2: pomanjkanje povzroča vnetje oči in jezika,
  - B 3: vnetje kože in jezika (pelagra)
  - B 12: slabokrvnost,
- (Vitaminski B so topljivi v vodi, nahajajo se v grahu, fižolu, jetrih, kvasnicah, orehih, ribah, jajcih in mleku)
- vitamin C: nahaja se v oranžah, limonah, paradižniku, zelenjavi in krompirju, pomanjkanje povzroča skorbut,
- vitamin D: nahaja se v ribjem olju in v sončnih žarkih, pomanjkanje povzroča rahitičnost,
- vitamin K: v zelenjavi, potreben je za normalno strjevanje krvi.

Beljakovine so glavni element telesnih celic, ki so podvržene stalnim organskim presnovam. Količina beljakovin v hrani naj znaša od 1 g na 1 kg telesne teže (minimalno) do 2 g na 1 kg za težka dela. Zadostna količina beljakovin je potrebna tudi za umska dela in živčni napor. Živalske beljakovine so več vredne kot rastlinske, vendar morajo v hrani biti prisotne oboje. Za delo na vročini hrana ne sme vsebovati preveč beljakovin, ker te povzročajo dodatno razvijanje toplote v telesu.

Š. R.

Zahvale

Sodelavkam in sodelavcem v tkalnici I ter OO sindikata se najlepše zahvaljujem za lepa darila, ki so mi jih poklonili ob odhodu v pokoj. Vsem skupaj želim še veliko delovnih uspehov.

Ivanka Vrtačič

Ob odhodu v pokoj se prav lepo zahvaljujem sodelavkam in sodelavcem, kakor tudi sindikalni organizaciji, za lepa poklonjena darila. Vsem skupaj želim še veliko zdravja in dosti delovnih uspehov.

Ana Kapler

Ob odhodu v pokoj se najtopleje zahvaljujem vsem sodelavcem za dobro dolgoletno sodelovanje, še posebej pa za lepa poklonjena darila. Celotnemu kolektivu tkalnice I želim v bodoče še veliko delovnih uspehov.

Mirko Nadižovec

Vsem sodelavkam adjustirnega oddelka obrata I ter ostalim se najtopleje zahvaljujem za njihove obiske v bolnici v času mojega zdravljenja.

Rezka Stalekar

Ob odhodu v pokoj se prsrčno zahvaljujem sodelavkam vzorčne sobe obrata I za poklonjena darila in lepe želje.

Vsaki posebej želim veliko osebne sreče in zdravja, vsem skupaj pa veliko uspeha pri delu.

Cilka Pintar

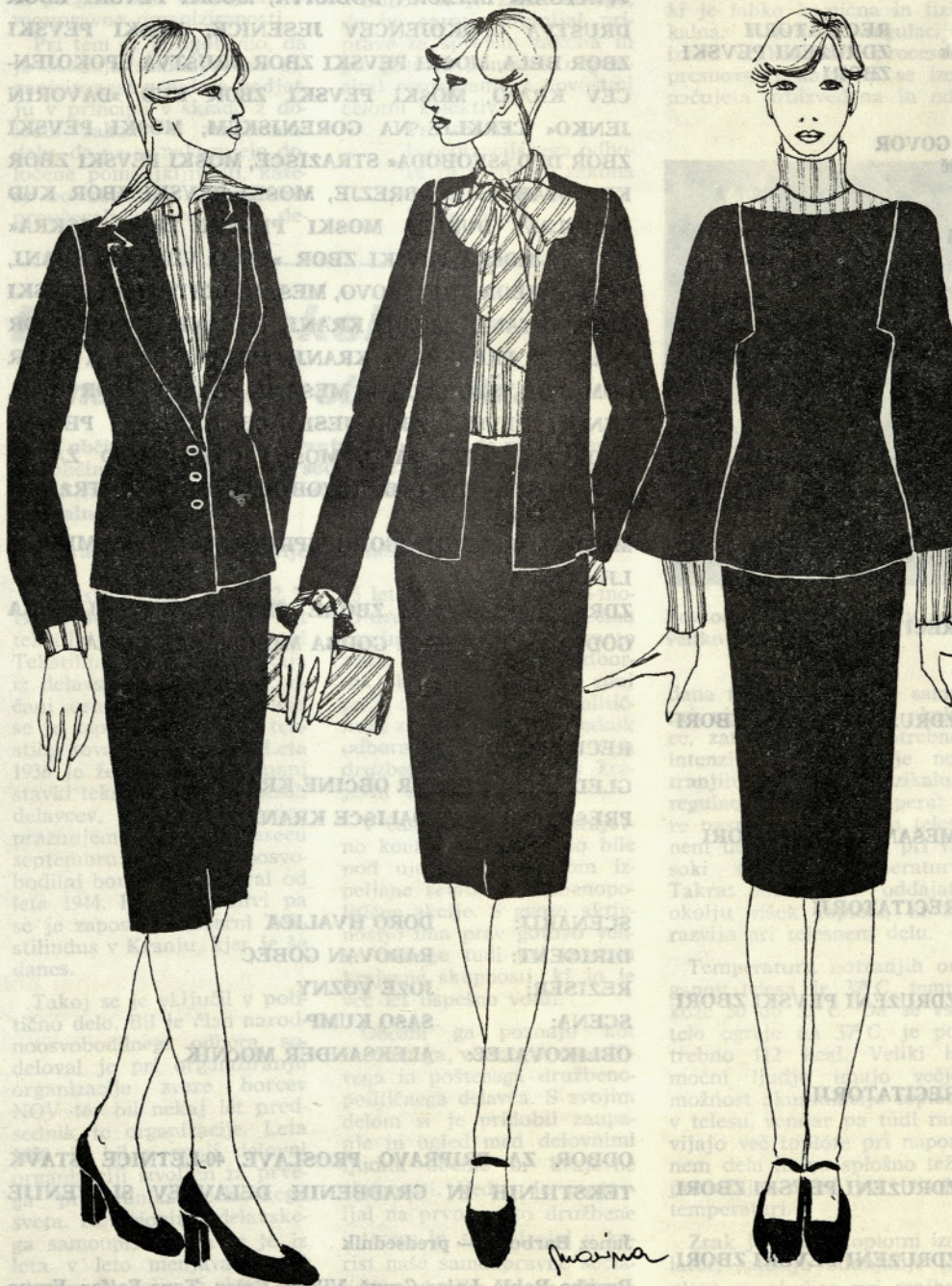
Vsem sodelavkam in sodelavcem čistilnice II in sindikatu tkalnice II se najtopleje zahvaljujem za poklonjena darila ob odhodu v pokoj.

Vsem skupaj želim še veliko uspehov in napredka pri nadaljnjem delu.

Ivana Rozman

Sodelavcem v belnilnici in sindikalnemu odboru se najlepše zahvaljujem za lepa darila, ki so mi jih poklonili ob odhodu v pokoj.

Oselj Janko

Jesenska moda

Dnevi postajajo vse hladnejši in treba se bo topleje obleči. Kaj nam novega prinaša jesenska moda? Lepe materiale in čudovite barve.

Blaga so predvsem mehka, zračna, volnena. Zopet bodo aktualne pletenine. Barve: vsi rjavi toni, od najsvetlejših do najtemnejših. Za svečane priložnosti črna-bela, še vedno je aktualna siva, bordo rdeča, beige. Modeli so ozki, s poudarjenimi rameni, ozkimi krili z razporki, v

glavnem preprostost in eleganca.

Vzorci: še vedno veliko črt, tudi v kombinaciji s pikami, zelo moderen in bogat vzorec s peruanskimi motivi, grafični vzorci.

Na skici so trije modeli za hladnejše dni.

Marina

Zahvala

Ob smrti dragega moža in očeta

MATIJA MARKUNA

se iskreno zahvaljujem vsem njegovim bivšim sodelavcem iz vzdrževalnega obrata in mojim sodelavcem tkalnice I za vence in zbrano denarno pomoč.

Zalujoča žena Marija in hčerka Mija

TEKSTILEC — glasilo delovnega kolektiva Tekstilindus Kranj — Ureja glavni in odgovorni urednik Katarina Smodej in odbor za informiranje, ki ga sestavljajo: Vera Kastelec — predsednik, Letinič ing. Alenka — podpredsednik in člani: Franc Mihelčič, Saša Valentincič, Slavka Rojina, Peter Jekovec in Pavla Blažič. Tisk: GP »Gorenjski tisk« v Kranju. Oproščen prometnega danka po pristojnem mnenju št. 421/72

POSTNINA PLAČANA V GOTOVINI